

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Antonii Mariae Gratiani A Burgo S. Sepulchri Episcopi Amerini De Vita Joannis Francisci Commendoni Cardinalis Libri Quatuor

Graziani, Antonio Maria

Parisiis, 1669

Cap. II. De discessu ejus è Polonia, & legatione ad Germanos.

urn:nbn:de:hbz:466:1-9616

» sed ipsi Ecclesiæ , ac Reipublicæ gratulor , ad
 » quam non parum præsidii , atque ornamenti ex
 » viri tantis ingenii , atque animi bonis excellen-
 » tis , ac tot jam veræ virtutis experimentis specta-
 » ti , ac cogniti honore videtur accessisse.

*De discessu ejus ex Polonia , & legatione ad
 Germanos.*

CAPUT II.

SEXTO post Cardinalatum mense jussus à Pon-
 tifice Germanorum obire concilium , quod
 Augustæ apud Vindelicos à Cæsare indictum erat,
 è Polonia discessit , Rege , ac Principibus gentis
 certatim officiis , atque honore abeuntem prose-
 quentibus. Pragam (Bohemiæ caput est) adve-
 nienti obviam progressus Archiepiscopus Pragen-
 sium , Pium IV. Pontificem Maximum ad v. Idus
 Decembris diem suum obiisse nunciavit , & mox
 tabellarius ab Urbe magnâ celeritate missus à
 Carolo Borromeo , & Marco Altempio Cardi-
 nalibus , Pontificis sororum filiis cum litteris af-
 fuit , quibus magnopere illi à Commendano pe-
 tebant , vt omnibus rebus posthabitis , Romam
 ad comitia adcurreret. Censentibus omnibus eun-
 dum , protinûsque eâdem nocte iter cum paucis
 expeditis arripiendum ; ipse quidem vtrumque
 cupivisset , & interesse comitiis , & perstudiosè

vocanti parere Borromeo : sed & Germanos ex occasione molituros adversus jura sacrorum aliquid in eo conventu rebatur , & Cæsarem , nisi custos ei aliquis , ac monitor esset appositus , haud satis per se impetum eorum propulsaturum existimabat , & antea dissimulationis , & negligentiae in ea re suspectum , & tum etiam obnoxium Germanis , quorum opem implorabat ad arcendam Turcarum vim , à quibus sævo bello ab Ungaria petebatur. Deliberanti privatis rationibus , officioque Respublica antiquior , potiorque fuit ; statuitque non antè redire in Italiam , quàm Cæsarem convenisset , & privatim , quando Legati auctoritas Pontificis morte interciderat , eum & muneris sui defendendæ religionis , & consiliorum , quæ hæretici haberent , admonere. Triduum Pragæ agendi , colendique causâ diem natalem Christi commoratur ; inde profectus , superatis Hirciniæ saltibus , quibus Bohemia omnis ambitur , & nivibus , quibus oppletæ , impeditæque per sylvam viæ erant , agrestium operâ amotis , in Germaniam ingreditur , Bavariamque petit , sperans ibi occursum se Cæsari iter Viennâ Augustam ad conventum habenti ; atque ita accidit , ut eò paulò ante Cæsarem veniret. Regnum in Bavaria tenebat Albertus , vir dignitate , opibusque , & affinitate Cæsaris , cujus sororem in matrimonio habebat , & Cæsareæ familiæ honore inter reliquos Germaniæ proceres eminens , & studio avitæ pietatis , & fidei in

Romanam Ecclesiam, & Catholicam religionem longè eminentior. Cum hoc Commendonus inde ab superiori legatione, quâ Germanorum gentem obivit, institutam benevolentiam habebat, quam & coluerat absens omnibus officiis, & Albertus ipse huic amicitia plurimum semper tribuerat, & tum novâ dignitate ob virtutem auctum ad se venientem quam potuit comiter, atque splendidè hospitio accepit; ipsâ quoque opportunitate adventûs ejus lætatus, cum domum suam initurus Cæsar adventaret. Cùm igitur Commendonus cum Alberto de Republica consilia contulisset, & ab eo vehementer collaudaretur, quòd non statim neglectâ, ac posthabitâ religionis causâ, cupidè Romam ad comitia properasset, Cæsar advenit magnificentissimo hospitio ab Alberto acceptus, qui quidem equo *descendens* discedens, cum opperientem se in vestibulo Regiæ Commendonum aspexisset, vtrò ad amplectendum eum accurrens, & perquam familiariter appellans, Tu verò, inquit, hîc frigido in cælo nobiscum moraris, at Romæ interea magno aestu comitia calent; apprehensâque ejus dexterâ per gradus unâ in ædes, atque in cubiculum ascendit, nec destitit eum, quamdiu ibi mansit, palam magno in honore habere, cum eodem recto uterque, iisdem quoque epulis, mensâque quotidie utebantur, cui præter ipsum, & hospitem Albertum nemo adhibebatur: cum unâ & vxor Cæsar, & foror, & filia duæ nobiles ac-

cumberent, quarum paulò pòst altera Philippo, altera Carolo Hispaniarum, & Gallia Regibus nupsere. Peraçto convivio, & amotis arbitris in conclave idem Cæsar, Commendonus, & Albertus ad colloquium secedebant, multasque horas vnà quotidie erant, cum multa de Polonicis rebus, de sororis suæ cum Rege dissidio quæret Cæsar, deque eo quod ipse debere se Commendono profitebatur, memoraret, cujus studio, curaque effectum esset, ne quò impotenti cupiditate rapi videbatur, præcepseret. Multa quoque de Turcico instanti bello communicavit, rationemque cum eo iniit, quâ salvis fœderibus, quæ Regi Poloniae essent cum Turca, aliquot ex ea gente turmae equitum ad id bellum conduci possent. Ante omnia illum Commendonus de consiliis hæreticorum, quæ compererat, docuit, & commodâ oratione muneris eum sui admonuit, tantò tum intentius suscipiendum avitæ religionis patrocinium, tuendaque sacerdotum jura illi esse differens, quantò incommodiori tempore aggressuri ea adversarii essent, cum Pontificis Maximi morte, præside suo, ac rectore Ecclesia, & Christiana Respublica careret, atque in eo maximè Concilio, quod ipse primum post adeptum Imperium haberet, dandum sui specimen, ac documentum, quantumque in illo spei bonis esset ponendum, indicandum. Per hæc confirmato Cæsare, eoque non passurum ab se desiderari officium suum prolixè

3013

pollicente , quartâ post adventum ejus die , cùm eâ die Commendonus esset post convivium discessurus , lavantibus manus , vt accumberent , celeritatis plenus tabellarius Cæsarem adiit , litterasque à Cosmo Medice Florentinorum Duce reddidit , quibus Michaëlem Ghislerium Alexandrinum Cardinalem Pontificem Maximum ad VIII. Idus Januarias esse renunciatum , & Pium V. appellatum scribebatur. Cæsar lectâ epistolâ , quamquam ipse & alium ex iis , quibus studiosè favebat , & quamvis alium , quàm Alexandrinum fieri Pontificem maluisset , cujus acres spiritus in sua dignitate tuenda , vindicandâque religionis majestate antea rumore , atque famâ acceptos , minimè opportunos consiliis , & cogitatis suis existimabat , quem quæstionibus adversus hæreticos præpositum , eas severè , atque integrè exercuisse cognoverat ; tamen dissimulato animi sensu , Commendono creationem Pontificis læto vultu enunciat , litterasque legendas tradit. Cùm discubuissent , sermôque de novo Pontifice esset institutus , Commendonus (senserat enim ictum eo nuncio Cæsarem) à primordiis ejus vitæ exorsus , de maximis ejus sanctitatis , atque innocentia laudibus , quibus nullo ipsius non solùm ambitu , sed ne studio quidem , per omnes honores ad summum rerum humanarum fastigium proventus esset , ita copiosè , aptèque disseruit , vt omnes in admirationem , & venerationem ejus adduceret , omniumque animos magnâ ejus spe , ac expectatione

tionem repleret; quo facto ipse statim è convivio equos ascendit, Romam magnis itineribus, ut Pii initiis adesset, contendens. Cæterum vix tridui iter progresso ad Oenipontem Nuncius à novo Pontifice missus cum litteris occurrit Germanicam ei legationem decernentibus; nam Pius antequam è comitiorum conclavibus egrederetur, cum omnia strepitu, concursatione, turbâque miscerentur, nihil illo supremæ potestatis honore ullam in partem animo excussum, (tantum illi inerat roboris) jam tum curam in Rempublicam intendit, litterasque extemplo ad Commendonum dari jussit, quibus ostendit sibi placere, ut Germanorum conventui interesset Legatus. Quinquaginta Cardinales ea comitia habuerunt, in quibus erant summæ dignitatis, & omnium virtutum excellentes viri, quorum nemo non eum honorem legationis, munusque mandari sibi cupivisset, singulorumque tantum, ac tam recens in Pium extabat meritum; tamen consensu, & approbatione omnium ad Commendonum ea delata provincia est, tum opinione industriæ, prudentiæque, quæ summa de illo erat, tum quod vnus maximum gentis ejus habere usum existimabatur. Reversus igitur Augustam Commendonus, ibi cum novæ legationis, Cardinalatûs quoque sui insignia, purpureum galeorum à Pio missum de Othonis Truxii, qui idem Augustæ Episcopus erat, manibus solemniter inter sacra de more suscepit, Alberto Bavaro cum vxo.

re, ac liberis, multisque præterea principibus viris adstantibus, qui honestandi Commendoni, & celebrandæ rei causâ convenerant. Indixerat eum conventum Maximilianus, cum aliis de causis, tum maximè ut auxilia à Germanis impetraret adversus Solimanum Turcarum Regem, qui Ungarici Regni reliquias persequens, & Austria ipsi jam, Viennæque magnopere imminens, ingentes peditum, atque equitum copias, quibus à Constantinopoli in Maximilianum ferretur, parabat; quo majus religioni periculum impendere ab solitis licentiæ jura pretio mercari videbatur. Præter id ingravescens multis Germaniæ morbis, ut remèdio occurreretur, id erat coactum concilium; quorum tamen ea vis, ea desperatio erat, ut ne remedia quidem ferre posse viderentur. Cum publicè in eo conventu de religione agere propter nimias hæreticorum opes, & pertinaciam tutum non videretur, Commendonus domi suæ Catholicorum concionem habuit, missis, qui singulos Principes convocarent; nec illi gravatè parvere, quòd erat ejus apud Germanos magnum nomen, magna ab superiori legatione integritatis, religionis, eloquentiæ fama. Primæ dignitatis in iis fuere Cardinales duo Otho Truxes, & Marcus Altempfius, alter Augusta, alter Constantiæ Episcopus; & tres septemvirali honore præfulgentes, quos ipsi Electores appellant, Moguntinorum, Colonienfium, & Trevirorum Archiepiscopi; & præter hos ma-

gnæ nobilitatis, & potentia viri Albertus Bavarorum, & Gulielmus Clivensium, & Henricus Brunsvicensium Reguli, multique præterea liberarum civitatum, & absentium Episcoporum, ac Principum Legati. Ad hos orationem habuit, quâ primùm eos ad tutandam prisca religionis integritatem, propulsandósque impios hæreticorum conatus magnopere est adhortatus. Id autem fore iis haud difficile, si consentientibus studiis, constantibusque animis sese adversariis opposuissent, quos hæcenus tam socordia, atque inertia nostra, & dissociata consilia, quàm vires eorum firmiores, validiorésque adversus nos fecissent. Hanc verò voluntatem, animorúmque consensionem, & mutuam de salute, atque incolumitate alterius curam cùm præsentibus rebus salutarem fore: tum esse laudem Christianorum hominum propriam, & veram solidámque virtutum omnium radicem, ac fontem ignotum cæteris gentibus, nobis ab ipso Christo Deo indito charitatis vocabulo proditum, cujus vim nec veteres affectos esse humanæ sapientiæ doctores, nec nisi ab iis intelligi, qui eadem in Deum fide, eodem sensu, eodem studio, atque mente conjuncti, veluti corpus vnum vni præsentis capiti, parentis Ecclesiæ Catholicæ gremio continerentur. Maxime autem ejus esse virtutis expertes hæreticorum omnes factiones, qui nomen modò charitatis suis immanibus flagitiis prætendentes, rem ipsam exploderent, rectè faciendi necessitate sublatâ, &

» ab illo capite, quod Vicarium suæ potestatis con-
» stituit inter homines Deus, sese præcidentes,
» omnia societatis, & mutuæ necessitudinis vincu-
» la refringerent, concordiam, pacemque illam
» abrumperent, quam terras relinquens, in cælum
» abiens Christus tantopere nobis commendavit.
Cùm multa in hanc sententiam, quare magno
» animo, communibusque consiliis obsistendum,
» atque obviam eundum audaciæ hæreticorum ef-
» fet, & majestas religionis, & sua ipsorum liber-
» tas, dignitasque piè, fortiterque defendenda, di-
» xisset, orationem ad Concilium Tridentinum
» flexit. In eo cùm sacrorum, & fidei rationem
» egregiè explicatam, atque institutam esse, tum
» morum, ac vitæ disciplinam ad prisca sanctita-
» tis consuetudinem revocatam, acerrimumque
» telum adversariorum manibus ereptum, atque
» in ipsos per summam omnium flagitiorum, ac
» turpitudinum licentiam degentes retortum, pa-
» ritèrque & impiè dicta in Deum, & improbè ja-
» ctatas in bonos obtrectiones repulsas, ac refuta-
» tas esse. Susciperent ergo salutares leges, & quod
» sanandæ maximè Germanorum genti tot per an-
» nos, tantis sumptibus, tanto ab ultimis quoque
» terris Patrum, doctorumque virorum concursu
» habitum Concilium esset, ejus decretis Principes
» ipsi parerent, ex eorum jure rem Ecclesiasticam
» regerent, sancirèntque, consensum cum bonis
» ostenderent; impios & hæreticos contumaciæ,
» ac discordiis suis relinquerent, donec aut tædio

diffidendi, in novásque, & contrarias quotidie
 sectas transeundi resipiscerent, aut in illa pravi-
 tate perseverantes justas pervicacis animi pœnas
 Deo penderent. Germani cum paulò inter se con-
 sultassent, Moguntinus Archiepiscopus, qui di-
 gnitate cæteros anteibat, de reliquorum senten-
 tia gratias Pontifici Maximo, atque ipsi Com-
 mendono egit, quòd de Germaniæ salute, deque
 eorum rebus tantam curam gereret, easque stu-
 dio, operâ, consiliis juvaret: Quæ apud ipsos de
 animis, voluntatibusque jungendis, item quæ de
 Concilii Tridentini legibus graviter, copiosèque
 differuisset, scire vera esse, & se adnixuros, ut
 vulneribus suis ea maximè remedia adhiberent,
 quæ ipse commemorasset. Scita Concilii accipe-
 re ipsos, sanctèque omnes polliceri ejus se jussis
 obtemperaturos in iis, quæ fidem, & sacrorum
 cultum respicerent, sine exceptione vlla, aut du-
 bitatione: in disciplinæ ratione quædam esse ca-
 pita, quibus excipi cuperent; quod in tam de-
 pravatis hominum moribus, tantâque licentia,
 ac perturbatione Germaniæ nec utile foret tum
 revocari, nec tutum; ad id pacatius, magisque
 tranquillum esse tempus opperendum. Quæ apud
 ipsum eo libentiùs profiterentur, quòd sibi cum
 prudentissimo Germanicarum rerum esse sermo-
 nem scirent, quo etiam ab eo peterent, ut susce-
 ptum erga Germanos studium retineret, postu-
 latisque eorum publicis, privatisque apud Pon-
 tificem Maximum auctoritate suâ, gratiâque ad-

Gg iij

» esset , atque in præsentia , vt cœpisset , tegeter ;
» tuereturque ; tantorum ejus in gentem suam of-
» ficioꝝ perpetuam apud Germanos mansuram
» esse memoriam. At hæretici in omnem semper
occafionem intenti more suo multa moliebantur :
ante omnia Maximilianum ipsum magnis polli-
citationibus sollicitabant , vt tandem sententiam
proferret , palámque in partes transfirer. Nam pau-
cis antè annis hæreticorum partim spe , partim
consuetudine corruptus , alienati à Catholicæ pie-
tatis fide animi haud ambigua signa dederat ,
qui & sacris eorum interfuerat , & quemdam pro-
fligatæ doctrinæ magistrum domi aluerat , habue-
rátque in honore , & Viennæ in templis de divinis
rebus concionantem frequenter audierat ; nec nisi
magno studio , atque curâ Ferdinandi patris , impri-
mis pii , & religiosi hominis , denunciantis , eo ab-
dicato , ad alium se filium natu minorem Impe-
rium , atque nomen Cæsaris delaturum , à nefa-
riæ opinionis professione est revocatus. Post mor-
tem inde patris affecutus Imperium ita vixit , vt
dum spem sui vtrique parti facere studet , omni-
bus æquè suspectus , neutrorum gratiam tenuerit.
Tum quidem hæretici promissa exigentes vehe-
menter vrgebant , vt jungeret se illis , & mentem
aliquando nudaret , ac propterea extorquere ab
eo conabantur , vt fœdera concordiæ , paciſque
anno M. D. LV. inter ipsos , & Catholicos Passa-
vii constituta , violata sæpè ab iis , tum penitus
rescinderentur : eo enim anno quemadmodum à

iii 80

Ferdinando Cæsare ab simili periculo Turcici belli copiarum, ac pecuniæ indigo expresserant, ut quibus libuisset, sacrorum ceremonias ex Augustana formula colere, atque habere jus esset; ita additum fœderi fuerat, ut qui à prisca sacrorum ratione, & Catholicæ Ecclesiæ sensu deficerent, aut omnino dissentirent, ii ne vectigalia quidem vlla, aut honores Ecclesiasticos obtinerent, aut potiri possent. Id ut antiquaretur, summis studiis hæretici contendebant; item illud, ne qui disciplinæ eorum sectatores Catholicorum imperio, ac ditioni subjecti essent, paterna bona vœnum exponere, & excedere patriâ, atque exulare cogerentur: cùm ne graviori pœnâ in eos animadvertent, ejusdem pacis legibus cautum esset. Quibus hæretici stare jam ab insita animis arrogantia, atque contumacia detrectabant, & impiè pariter, atque impudenter postulabant, ut potestas omnibus foret, quam quisque probaret opinionem habendi, & pro sua cuique religione Deum colendi, vel, si hæc non placerent, concilium (Nationale quod appellant) haberetur, ad quod coactum omne Germanicum nomen de vniverso jure sacrorum inter se constitueret. Harum rerum vtram tenuissent, amittenda Germania erat, & cuncta prædæ hæreticis futura, cuncta confuso omni humano, ac divino jure pessumitura videbantur. His conatibus, tantoque ad exitium, atque vltimum impietatis gradum rüentium hæreticorum furori vna opposita erat

Commendoni prudentia, atque industria; nec ipse rei gravissimæ defuit, aut sui dissimilis fuit, admirabili solertiâ indagando, investigandoque omnia, & auctores cujusque consilii, fautoresque, & quò eorum rationes, cogitataque spectarent, vt si eorum cœtibus interesset, exploratum, cognitumque habebat, & summa cum cura, atque studio omnibus eorum machinamentis, nunc hortando, monendoque Catholicos, & adversariorum dolos, fraudesque enudando, nunc deterrendo, continendoque occurrebat: tantumque oratione, atque auctoritate cum apud alios, tum apud Cæsarem ipsum valuit, vt & Catholici nunquam se commodiore, aut causæ æquiore Maximiliano vsos esse prædicarent, & ille negaret vnquam antea firmiores, vehementiusque inter se consociatos Catholicos expertum esse. Ita hæreticorum spe, consiliisque frustratis, nullâ novâ re decretâ, conventum æquabiliter habitum dimisit, impetratis quæ petierat ad arcendum Germaniæ finibus Turcam, auxiliis: & Pius Pontifex quinquaginta millia nummorum aureorum tribus pensionibus solvenda Maximiliano ejus belli causâ dono dedit, quam pecuniam Commendonus Augustam ad se missam ad concilii finem, eo dimisso, omnem simul, consulto tamen prius Pontifice, Cæsari repræsentavit.

De